

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ВК 2.2.4. СОЦІАЛЬНІ І ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ

**ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
денної та заочної форми навчання**

**ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Курс	I	
Семестр	I	
Вид контролю	Залік	
Кількість годин / кредитів	60 год. / 2 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	-	10 год.
<i>практичні</i>	-	10
<i>семінарські</i>	-	-
<i>індивідуальні завдання</i>	-	10 год.
<i>самостійна робота</i>	-	30 год.
Викладач	Нежинська Олена Олександрівна, к. психол. н., доцент	
Email:	helena.nezhynska@gmail.com	
Консультації	ВТ, ЧТ – 11 ⁰⁰ –13 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є питання психології конфлікту як невід'ємного атрибуту політичного процесу, при цьому увага зосереджується на механізмах, формах, динаміці конфлікту, а також на пошуку певних засобів вирішення конфліктної ситуації в умовах протидії.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Соціальні і політичні конфлікти» пов'язана з такими дисциплінами, як «Історія психології», «Соціальна психологія», «Політична психологія», «Психологія конфлікту».

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальні і політичні конфлікти» є надання майбутньому доктору філософії базових теоретичних та практичних знань відносно соціальних і політичних конфліктів, особливостей їх динаміки та специфіки управління ними.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці аспірантів з питань:

- ознайомлення з типологією різних соціальних і політичних конфліктів;
- розуміння основних етапів формування конфліктів в великих і малих соціальних групах;
- знання щодо шляхів і способів регулювання конфліктів;
- формування у аспірантів навичок та умінь управління конфліктами різноманітних типів;
- оволодіння методами консультування опозиційних сторін з питань зниження конфліктної напруженості.

У своїй діяльності з реалізації державної політики у сфері якості освіти дотримуватись зазначених в «Кодексі академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» основних принципів та фундаментальних цінностей академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Завдання:

- сформувати уявлення про роль і місце академічної доброчесності у науковій і освітній діяльності;
- ознайомити аспірантів із нормативно-правовою базою з проблем дотримання норм академічної доброчесності;
- сприяти формуванню навичок коректної роботи з джерелами інформації та адекватного покликання на них у процесі наукового дослідження;
- надати інформацію про механізми контролю за дотриманням принципів та правил академічної культури й чесності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають таких компетентностей:

Загальні вміння (компетентності):

Інструментальні компетентності:

- знання й уміння оперувати основними теоріями та поняттями з психології конфліктів;
- здатність до аналізу концептуальних засад психології групової поведінки;
- здатність застосовувати напрацьовані програми та проводити психологічні дослідження в сфері соціального управління;
- комп'ютерні навички для здійснення ефективної комунікаційної взаємодії (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office Power Point при підготовці доповіді з презентацією);
- навички управління інформацією для виокремлення тенденцій в психологічних особливостях трудової поведінки людей (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);
- здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії із соціальними партнерами;
- навички прийняття обґрунтованих управлінських рішень з питань психологічних закономірностей і особливостей функціонування великих і малих соціальних груп.

Міжособистісні компетентності:

- уміння працювати в команді;
- здатність до критики та самокритики під час дискусій;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та особливості власного досвіду в сфері професійної діяльності;
- навички та уміння формування міжособистісних стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії;
- знати і дотримуватись норм поведінки і моралі, професійної етики в міжособистісних стосунках при виконанні професійних обов'язків;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність працювати у міжнародному середовищі;
- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отримані знання.

Системні компетентності:

- здатність використовувати свою світоглядну та громадянську позицію у вирішенні професійних задач;
- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність до навчання;
- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі

- проблеми на інноваційній основі;
- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію;
 - здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
 - здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці доповіді з презентацією; підготовці альтернативних підходів до висвітлення теми дискусії;
 - бажання досягти успіху при обговоренні тем доповідей з презентацією;
 - здатність адаптуватись до нових ситуацій у професійній діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- здійснювати вимір індивідуально-психологічних показників особистості, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, виявлення схильностей і здібностей людини та резервів її розвитку;
- застосовувати психологічні методи вивчення професійних груп та колективів, особливостей керівників і підлеглих, проводити аналіз результатів їх діяльності;
- підбирати методики проведення ділових бесід і переговорів;
- обґрунтовувати функціонування структури управління з урахуванням психологічних чинників;
- застосовувати психологічні методи проведення бесід і переговорів;
- аналізувати ефективність спілкування, вивчати оптимальні умови спілкування, встановлювати адекватні міжособистісні стосунки в різних ситуаціях спілкування;
- впроваджувати програми діагностики і корекції психологічного клімату у колективі, аналізуючи конфліктні ситуації у колективі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні

знати:

- теоретичні концепції, що пояснюють природу соціальних та політичних конфліктів;
- сутність та специфіку соціальних та політичних конфліктів;
- динаміку розвитку конфліктів;
- основи управління конфліктами, шляхи, стратегії, тактики та способи врегулювання політичними конфліктами;

вміти:

- аналізувати динаміку розвитку та можливості управління соціальними та політичними конфліктами;
- застосовувати індивідуально сприятливі психологічні прийоми регулювання конфліктів у групах та колективах, обирати способи регулювання та завершення соціального та політичного конфлікту;
- застосувати психологічні методи та техніки подолання та вирішення (вичерпування) конфліктів (типу посередництва, переговорів тощо).

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка аспірантів з курсу «Соціальні і політичні конфлікти» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання аспірантів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага аспірантів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються аспіранти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;
- **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності аспірантів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.
- **самостійну роботу аспіранта** викладач планує разом з аспірантом, але виконує її аспірант за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.
- **Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи аспірантів** є чіткий контроль відвідування аспірантами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРА	Індивід робота
60	10	-	10	30	10	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Соціальна природа конфліктів						
Тема 1. Тема 1. Поняття “конфлікт” та соціальна природа конфлікту	9	2	-	2	5	-
Тема 2. Структурні елементи конфлікту та класифікація конфліктів	9	2	-	2	5	-
Разом за змістовим модулем 1	18	4		4	10	
Змістовий модуль 2. Соціальні конфлікти: суть і особливості						
Тема 3. Суть поняття “соціальний конфлікт” та його основні причини	7	2	-	-	5	-
Тема 4. Класифікація соціальних конфліктів та їх функції	7		-	2	5	-
Тема 5. Основні фази та моделі розвитку соціальних конфліктів	9	2	-	2	5	-
Разом за змістовим модулем 2	23	4	-	4	15	-
Змістовий модуль 3. Політичні конфлікти: розвиток і шляхи подолання						
Тема 6. Основні джерела та суб’єкти політичних конфліктів. Типи політичних конфліктів	5	2	-		3	
Тема 7. Особливості розвитку та шляхи розв’язання політичних конфліктів	4	-	-	2	2	
Разом за змістовим модулем 3	9	2		2	5	
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>50</i>	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>10</i>	<i>30</i>	<i>-</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>10</i>
Усього годин:	60	10	-	10	30	10
Підсумковий контроль – залік						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння аспірантами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорні конспекти);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; кейс-методи, спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи організації самостійної роботи аспірантів:

- читання (робота з підручниками, навчально-методичними посібниками);
- опрацювання першоджерел;
- конспектування;
- ведення термінологічного словника;
- виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок аспірантів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на практичних заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань аспірантів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань аспірантів у формі заліку є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг аспіранта із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

**Розподіл балів, які отримують аспіранти
для заочної форми навчання**

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота					Підсумковий тест		Сума		
50					50		100		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3	
T1	T2	T3	T4	T5				T6	T7
5	10	5	10	5	5	10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Оцінювання знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, точність, системність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

Критерії оцінювання:

«відмінно» (A, 90-100 балів) – аспірант дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань,

рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«добре» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – аспірант володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«задовільно» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – аспірант дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«незадовільно» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – аспірант дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

1. Дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту.
2. Виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
3. Виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій,

практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;

- здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
- відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
- складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни.

4. Дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилались на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Головатий М.Ф., Панасик М.Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понятійний слов. Київ: МАУП, 2005.
2. Головатий М.Ф. Політична психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2006.
3. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: учеб. пособ. К., 2000.
4. Ольшанский Д. Политическая психология. СПб.: Питер, 2002.
5. Пірен М.І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2003.
6. Федірко І. П. Соціально-політичні конфлікти як об'єкт дослідження. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Філософія. Політика, 2005. № 73-75. С. 63-65.

Додаткова:

7. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Словарь конфликтологаю 2-е изд. СПб.: Питер, 2006.
8. Конфліктологія. Под ред. А.С. Кармина. СПб.: Лань, 1999.
9. Пірен М. І. Конфлікти і управлінські ролі: соціально-психологічний аналіз. Київ: Вид-во УАДУ, 2000. 200 с.
10. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К., 1997.
11. Психологічні умови попередження та розв'язання конфліктів в освітніх організаціях: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти / О.І. Бондарчук, Л.М. Карамушка, О.О. Нежинська. Київ, 2016. 36 с.
12. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Институт психотерапии, 2005. 490 с.